

Lineaire Algebra Thema 1

Basis

Jan van Hulzen

Domein Techniek, Ontwerpen en Informatica
Opleiding Elektrotechniek

2 september 2024

Inhoudsopgave

1 Overzicht cursus

2 3.1 Vectoren

3 3.2 Matrices

Overzicht cursus

Overzicht cursus

Het vak Lineaire Algebra bestaat uit

- 7 hoorcolleges + huiswerk opgaven
- Voltijd ALETVT2A (Donderdag)
- Deeltijd ALETDT2 (Woensdag)

Schriftelijk tentamen:

- huiswerk opgaven zijn een goede voorbereiding op het tentamen

Overzicht cursus (onder voorbehoud)

- Thema 1, 3.1 Vectoren, 3.2 Matrices
- Thema 2, 3.3 Lineaire afbeeldingen, 3.4 Determinanten
- Thema 3, 3.5 Regel van Cramer 3.6 Methode van Gauss
- Thema 4, 3.7 Pivoting en Rijschaling 3.8 Inverse matrix
- Thema 5, 3.9 Gauss-Jordan eliminatie 3.10 LU decompositie
- Thema 6, 3.1 Eigenwaarden en Eigenvectoren.
- Thema 7, Tentamen voorbereiding

Kalender Lessen 2024-2025

Voltijd.

Lesweek	weeknummer	Datum	Tijd	Lokaal
Week 1	36	05/09/2024	13:30	AL00-A1-36
Week 2	37	12/09/2024	10:30	AL00-A1-36
Week 3	38	19/09/2024	10:30	AL00-A1-19
Week 4	39	26/09/2024	10:30	AL00-A1-36
Week 5	40	03/10/2024	11:30	AL00-A1-19
Week 6	41	10/10/2024	10:30	AL00-A1-24
Week 7	42	17/10/2024	11:00	AL00-A1-16
Week 8	43	21/10/2024	10:00	AL00-A1-16

Kalender Lessen 2024-2025

Deeltijd.

Lesweek	weeknummer	Datum	Tijd	Lokaal
Week 1	36	04/09/2024	10:00	AL00-A1-36
Week 2	37	11/09/2024	14:30	AL00-A1-36
Week 3	38	18/09/2024	15:00	AL00-A1-36
Week 4	39	25/09/2024	14:30	AL00-A1-36
Week 5	40	02/10/2024	15:00	AL00-A1-36
Week 6	41	09/10/2024	14:00	AL00-A1-36
Week 7	42	16/10/2024	15:00	AL00-A1-36

Overzicht stof van vandaag

- Paragraaf 3.1 Vectoren
 - inproduct
 - uitproduct
 - Basis, onafhankelijke vectoren, afhankelijke vectoren
 - Opgaven 3.1
- Paragraaf 3.2 Matrices
 - Matrices
 - Rekenregels voor matrices, Falk schema
 - Opgaven 3.2

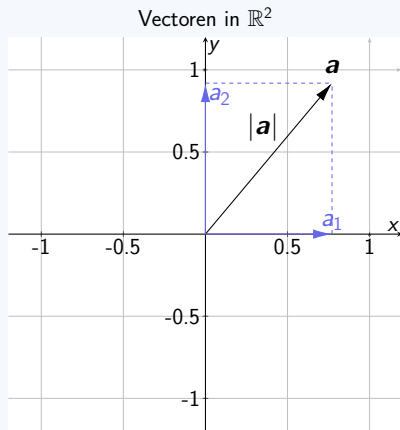
Lineaire Algebra

- Het doel van het college is kennismaken met Lineaire Algebra.
- Toepassingen van Lineaire Algebra zijn te vinden in regeltechniek, motion control en robotica
- Lineaire algebra zal nog terugkomen in andere vakken in het tweede jaar en in de minoren.
- Het vak is zelfstandig te volgen.

3.1 Vectoren

Definitie vector

- Een **vector** in \mathbb{R}^2 is gedefinieerd als $\mathbf{a} = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix}$
- a_1 en a_2 zijn de *twee* kentallen van de vector.
- Een vector kan worden voorgesteld als een pijltje naar een coördinaat (a_1, a_2) .
- een vector in \mathbb{R}^n heeft n kentallen a_1, \dots, a_n .
- Een vector heeft een lengte (**absolute waarde** of **norm**) van $|\mathbf{a}| = \sqrt{a_1^2 + a_2^2}$

Vectoren optellen, aftrekken en vermenigvuldigen met een scalar

- Vectoren kunnen worden opgeteld of van elkaar afgetrokken door de kentallen bij elkaar op te tellen of van elkaar af te trekken

$$\mathbf{a} + \mathbf{b} = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_1 + b_1 \\ a_2 + b_2 \end{pmatrix}$$

$$\mathbf{a} - \mathbf{b} = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_1 - b_1 \\ a_2 - b_2 \end{pmatrix}$$

- Vectoren kan je vermenigvuldigen met een **scalar** (getal)

$$\lambda \mathbf{a} = \lambda \cdot \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \lambda a_1 \\ \lambda a_2 \end{pmatrix}$$

Vectoren inwendig product

- Het inwendig product is gedefinieerd als

$$\mathbf{a} \cdot \mathbf{b} = |\mathbf{a}| \cdot |\mathbf{b}| \cdot \cos(\varphi)$$

- De cos van de hoek tussen twee vectoren is dan

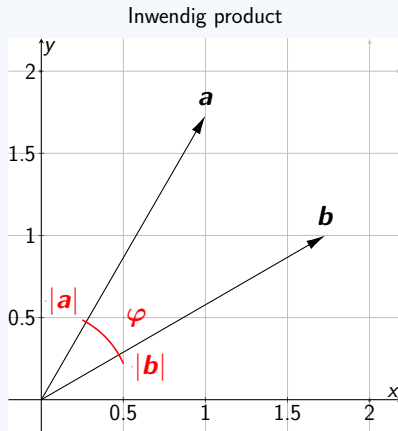
$$\cos(\varphi) = \frac{\mathbf{a} \cdot \mathbf{b}}{|\mathbf{a}| \cdot |\mathbf{b}|}$$

- Voor het inwendig product geldt het volgende

$$\mathbf{a} \cdot \mathbf{b} = \mathbf{b} \cdot \mathbf{a}$$

$$\mathbf{a} \cdot (\mathbf{b} + \mathbf{c}) = \mathbf{a} \cdot \mathbf{b} + \mathbf{a} \cdot \mathbf{c}$$

$$(\lambda \mathbf{a}) \cdot \mathbf{b} = \mathbf{a} \cdot (\lambda \mathbf{b}) = \lambda(\mathbf{a} \cdot \mathbf{b})$$

Vectoren inwendig product

- Het inwendig product in \mathbb{R}^2 is gedefinieerd als

$$\mathbf{a} \cdot \mathbf{b} = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \end{pmatrix} = a_1 b_1 + a_2 b_2$$

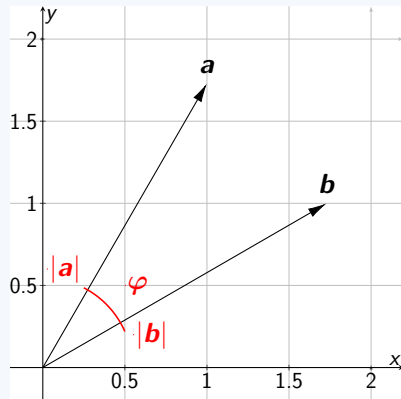
- Voorbeeld:

$$\mathbf{a} \cdot \mathbf{b} = \begin{pmatrix} 1 \\ \sqrt{3} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \sqrt{3} \\ 1 \end{pmatrix} = 1 \cdot \sqrt{3} + \sqrt{3} \cdot 1 = 2\sqrt{3}$$

$$|\mathbf{a}| \cdot |\mathbf{b}| = \sqrt{1^2 + (\sqrt{3})^2} \cdot \sqrt{(\sqrt{3})^2 + 1^2} = 4$$

$$\varphi = \arccos\left(\frac{1}{2}\sqrt{3}\right) = 30^\circ$$

Inwendig product voorbeeld

Vectoren inwendig product en projectie

- De projectie van vector **a** op vector **b** is

$$\mathbf{p} = \frac{\mathbf{a} \cdot \mathbf{b}}{|\mathbf{b}|^2} \cdot \mathbf{b}$$

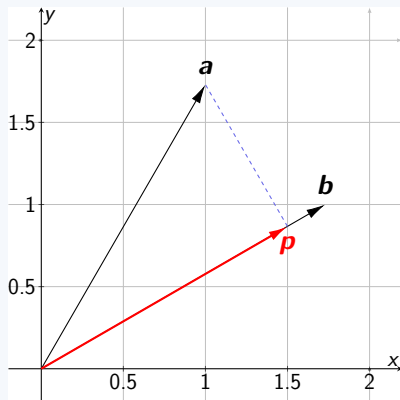
- Dit volgt uit

$$\mathbf{p} = \frac{|\mathbf{a}| \cdot \cos(\varphi)}{|\mathbf{b}|} \cdot \mathbf{b}$$

- Voorbeeld:

$$\mathbf{p} = \frac{2\sqrt{3}}{4} \begin{pmatrix} \sqrt{3} \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1\frac{1}{2} \\ \frac{1}{2}\sqrt{3} \end{pmatrix}$$

Inwendig product en projectie

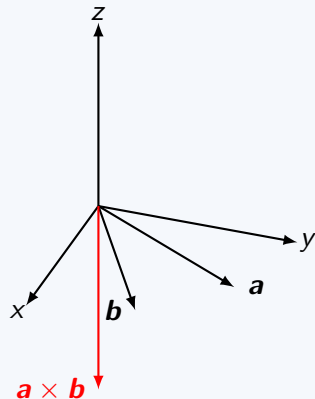
Vectoren uitwendig product

- Het uitwendig product of uitproduct is gedefinieerd in de driedimensionale ruimte als

$$\mathbf{a} \times \mathbf{b} = \begin{pmatrix} a_2 b_3 - a_3 b_2 \\ a_3 b_1 - a_1 b_3 \\ a_1 b_2 - a_2 b_1 \end{pmatrix}$$

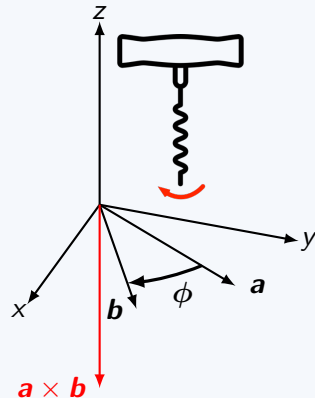
- Voorbeeld:

$$\mathbf{a} \times \mathbf{b} = \begin{pmatrix} \sqrt{3} \cdot 0 - 0 \cdot 1 \\ 0 \cdot \sqrt{3} - 1 \cdot 0 \\ 1 \cdot 1 - \sqrt{3} \cdot \sqrt{3} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 - 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ -2 \end{pmatrix}$$

Vectoren uitwendig product

- Het uitwendig product $\mathbf{a} \times \mathbf{b}$ is de driedimensionale vector die
 - 1 loodrecht staat op zowel \mathbf{a} als \mathbf{b} ;
 - 2 de richting heeft, zodanig dat $(\mathbf{a}, \mathbf{b}, \mathbf{a} \times \mathbf{b})$ een rechts stelsel is;
 - 3 een lengte heeft gelijk aan $|\mathbf{a} \times \mathbf{b}| = |\mathbf{a}| \cdot |\mathbf{b}| \cdot \sin(\phi)$
- Een rechts stelsel houdt in dat een *rotatie* van \mathbf{a} naar \mathbf{b} een vector oplevert in de *richting* van de beweging die een *kurkentrekker* zou maken.

Vectoren uitwendig product

- De definitie van het uitproduct is te onthouden met een schema
 - In kleur hier de x-coördinaat

$$\begin{aligned}
 \mathbf{a} \times \mathbf{b} &= (a_x, a_y, a_z) \times (b_x, b_y, b_z) \\
 &= \begin{vmatrix} \mathbf{e}_x & \mathbf{e}_y & \mathbf{e}_z \\ a_x & a_y & a_z \\ b_x & b_y & b_z \end{vmatrix} = (a_y b_z - b_y a_z) \mathbf{e}_x - (a_x b_z - b_x a_z) \mathbf{e}_y + (a_x b_y - b_x a_y) \mathbf{e}_z
 \end{aligned}$$

- In kleur hier de y-coördinaat

$$\begin{aligned}
 \mathbf{a} \times \mathbf{b} &= (a_x, a_y, a_z) \times (b_x, b_y, b_z) \\
 &= \begin{vmatrix} \mathbf{e}_x & \mathbf{e}_y & \mathbf{e}_z \\ a_x & a_y & a_z \\ b_x & b_y & b_z \end{vmatrix} = (a_y b_z - b_y a_z) \mathbf{e}_x - (a_x b_z - b_x a_z) \mathbf{e}_y + (a_x b_y - b_x a_y) \mathbf{e}_z
 \end{aligned}$$

Een drietal begrippen, onafhankelijk, basis en opspannen

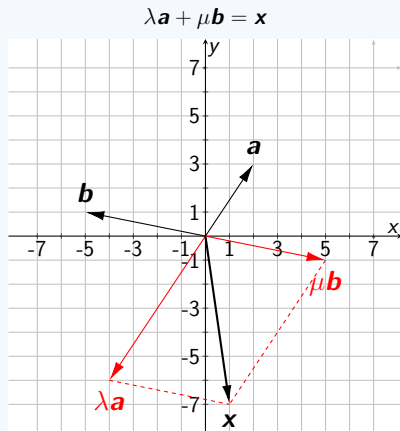
- Twee vectoren \mathbf{a} en \mathbf{b} in een tweedimensionaal vlak \mathbf{V} (in \mathbb{R}^2) heten **onafhankelijk** als ze niet in elkaars verlengde liggen.
- De vectoren \mathbf{a} en \mathbf{b} zijn **onafhankelijk** als er geen λ bestaat zodat $\mathbf{a} = \lambda \mathbf{b}$.
- Twee **onafhankelijke** vectoren \mathbf{a} en \mathbf{b} vormen een **basis** voor het vlak \mathbf{V} .
- Elke vector \mathbf{x} in \mathbf{V} is te schrijven als $\mathbf{x} = \lambda \mathbf{a} + \mu \mathbf{b}$.
- Het vlak \mathbf{V} wordt **opgespannen** door de **basisvectoren** \mathbf{a} en \mathbf{b} .
- Voorbeeld: Gegeven $\mathbf{a} = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix}$, $\mathbf{b} = \begin{pmatrix} -5 \\ 1 \end{pmatrix}$ en $\mathbf{x} = \begin{pmatrix} 1 \\ -7 \end{pmatrix}$. Bepaal de λ en μ waarvoor geldt dat $\lambda \mathbf{a} + \mu \mathbf{b} = \mathbf{x}$.

Voorbeeld 1

- Voorbeeld: Gegeven $\mathbf{a} = \begin{pmatrix} 2 \\ 3 \end{pmatrix}$, $\mathbf{b} = \begin{pmatrix} -5 \\ 1 \end{pmatrix}$ en $\mathbf{x} = \begin{pmatrix} 1 \\ -7 \end{pmatrix}$. Bepaal de λ en μ waarvoor geldt $\lambda\mathbf{a} + \mu\mathbf{b} = \mathbf{x}$.
- Schrijf de vergelijking $\lambda\mathbf{a} + \mu\mathbf{b} = \mathbf{x}$ uit.
- Vermenigvuldig de tweede vergelijkingen met 5

$$\begin{cases} 2\lambda - 5\mu = 1 \\ 3\lambda + \mu = -7 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} 2\lambda - 5\mu = 1 \\ 5 \cdot 3\lambda + 5\mu = 5 \cdot -7 \end{cases}$$

- Optellen levert $17\lambda = -34$ en dus $\lambda = 2$ waarna volgt dat $\mu = -1$.

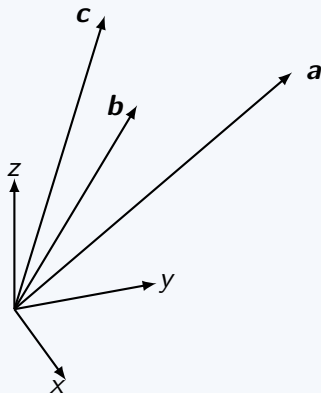
Voorbeeld 2

- Gegeven de vectoren \mathbf{a} , \mathbf{b} en \mathbf{c} , toon aan dat deze vectoren een **basis** vormen.

- $\mathbf{a} = \begin{pmatrix} -3 \\ 5 \\ 1 \end{pmatrix}$, $\mathbf{b} = \begin{pmatrix} 2 \\ 1 \\ -4 \end{pmatrix}$, $\mathbf{c} = \begin{pmatrix} -2 \\ 2 \\ 3 \end{pmatrix}$.

- Laat zien dat \mathbf{c} niet in het vlak \mathbf{V} opgespannen door \mathbf{a} en \mathbf{b} ligt. Als dit wel zo is dan bestaat er een combinatie van λ en μ zodat volgt $\mathbf{c} = \lambda\mathbf{a} + \mu\mathbf{b}$.
- Uitschrijven levert

$$\begin{cases} -3\lambda + 2\mu = -2 \\ 5\lambda + \mu = 2 \\ \lambda - 4\mu = 3 \end{cases}$$

Voorbeeld 2

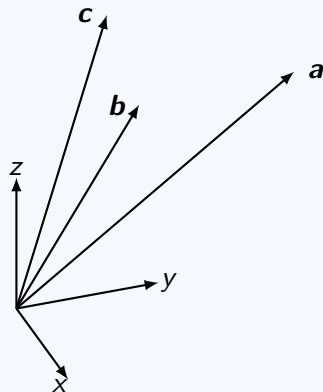
- Lossen we het stelsel van de eerste en de tweede vergelijking op dan volgt

$$\begin{cases} -3\lambda + 2\mu = -2 \\ 5\lambda + \mu = 2 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} -3\lambda + 2\mu = -2 \\ -2 \cdot 5\lambda + -2\mu = -2 \cdot 2 \end{cases}$$

- Waaruit volgt dat $\lambda = \frac{6}{13}$ en $\mu = -\frac{4}{13}$.
- Invullen in de derde vergelijking levert

$$\frac{6}{13} - 4 \cdot -\frac{4}{13} \neq 3$$

- Het stelsel is overbepaald en heeft geen oplossing, **a**, **b** en **c** zijn onafhankelijk en vormen een basis.

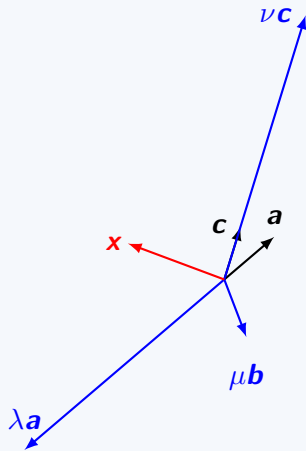
Voorbeeld 2

- Stel $x = \begin{pmatrix} 4 \\ -9 \\ 7 \end{pmatrix}$, bestaan er dan een λ , μ en ν zodanig dat $x = \lambda a + \mu b + \nu c$.

- Lossen we het stelsel van de eerste en de tweede vergelijking op dan volgt

$$\begin{cases} -3\lambda + 2\mu - 2\nu = 4 \\ 5\lambda + \mu + 2\nu = -9 \\ \lambda - 4\mu + 3\nu = 7 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} -3\lambda + 2\mu - 2\nu = 4 \\ 5\lambda + \mu + 2\nu = -9 \\ \hline 2\lambda + 3\mu = -5 \end{cases}$$

- Dit levert de vergelijking $2\lambda + 3\mu = -5$ op

Voorbeeld 2

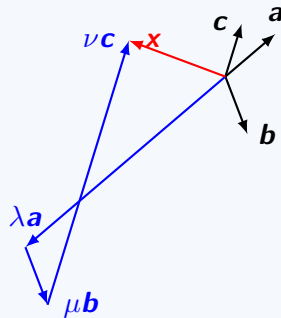
- Vermenigvuldig de eerste vergelijking met 3 en de derde vergelijking met 2 zodat volgt

$$\begin{cases} -9\lambda + 6\mu - 6\nu = 12 \\ 2\lambda - 8\mu + 6\nu = 14 \\ \hline -7\lambda - 2\mu = 26 \end{cases}$$

- los vervolgens het stelsel in λ en μ op

$$\begin{cases} 2\lambda + 3\mu = -5 \\ -7\lambda - 2\mu = 26 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} 2 \cdot 2\lambda + 2 \cdot 3\mu = 2 \cdot -5 \\ 3 \cdot -7\lambda + 3 \cdot -2\mu = 3 \cdot 26 \end{cases}$$

- Het volgt dat $\lambda = 68 / -17 = -4$, $\mu = 1$ en $\nu = 5$

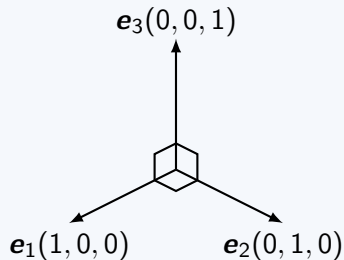

Orthogonale en orthonormale basis

- Een basis heet **orthogonaal** als de vectoren die de basis vormen loodrecht op elkaar staan

$$\mathbf{e}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}, \mathbf{e}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \mathbf{e}_3 = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix}.$$

- Bij een orthogonale basis geldt dus dat $|\mathbf{e}_1 \cdot \mathbf{e}_2| = 0$, $|\mathbf{e}_1 \cdot \mathbf{e}_3| = 0$ en $|\mathbf{e}_2 \cdot \mathbf{e}_3| = 0$.
- Als daarnaast ook geldt dat $|\mathbf{e}_1| = 1$, $|\mathbf{e}_2| = 1$ en $|\mathbf{e}_3| = 1$ dan heet is de basis **orthonormaal**.

3.2 Matrices

Matrices

- Een **matrix** is een rechthoekig getallenschema met **rijen** en **kolommen**.
- Een matrix **A** heeft elementen a_{ij} waarmee i de rij aangeeft en j de kolom.

$$\mathbf{A} = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{pmatrix}, \mathbf{B} = \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & b_{13} \\ b_{21} & b_{22} & b_{23} \end{pmatrix}$$

- Matrices kunnen worden gebruikt om stelsels vergelijkingen te beschrijven

$$\begin{cases} 3x + 2y - z = -5 \\ x - 4y - 5z = 3 \\ -2x + 3y + z = -9 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{pmatrix} -5 \\ 3 \\ -9 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 2 & -1 \\ 1 & -4 & -5 \\ -2 & 3 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \\ z \end{pmatrix}$$

Matrices

- Matrices kunnen worden gebruikt om stelsels vergelijkingen te beschrijven

$$\begin{pmatrix} -5 \\ 3 \\ -9 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 2 & -1 \\ 1 & -4 & -5 \\ -2 & 3 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \\ z \end{pmatrix} \Leftrightarrow \mathbf{b} = \mathbf{Ax}$$

- Het schema is

$$\begin{pmatrix} -5 \\ 3 \\ -9 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 2 & -1 \\ 1 & -4 & -5 \\ -2 & 3 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \\ z \end{pmatrix} \Leftrightarrow \begin{cases} 3x + 2y - z = -5 \\ x - 4y - 5z = 3 \\ -2x + 3y + z = -9 \end{cases}$$

Matrices, rekenregels

- Matrices kunnen bij elkaar worden opgeteld

$$\begin{pmatrix} 1 & 9 & 5 \\ 5 & 7 & 1 \\ 2 & 5 & 7 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 1 & 1 & 7 \\ 1 & 8 & 2 \\ 5 & 8 & 6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 & 10 & 12 \\ 6 & 15 & 3 \\ 7 & 13 & 13 \end{pmatrix}$$

- Matrices kunnen van elkaar worden afgetrokken

$$\begin{pmatrix} 9 & 3 & 5 \\ 4 & 7 & 7 \\ 9 & 6 & 6 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 2 & 2 & 8 \\ 2 & 1 & 7 \\ 9 & 6 & 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 7 & 1 & -3 \\ 2 & 6 & 0 \\ 0 & 0 & 4 \end{pmatrix}$$

- Matrices kunnen met elkaar worden vermenigvuldigd met een getal

$$3 \cdot \begin{pmatrix} 1 & 7 & 1 \\ 6 & 7 & 1 \\ 5 & 6 & 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 21 & 3 \\ 18 & 21 & 3 \\ 15 & 18 & 9 \end{pmatrix}$$

Matrices, rekenregels

- Matrices kunnen bij elkaar worden opgeteld

$$\begin{pmatrix} \textcolor{red}{1} & 9 & 5 \\ 5 & 7 & 1 \\ 2 & 5 & 7 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \textcolor{red}{1} & 1 & 7 \\ 1 & 8 & 2 \\ 5 & 8 & 6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \textcolor{red}{2} & 10 & 12 \\ 6 & 15 & 3 \\ 7 & 13 & 13 \end{pmatrix}$$

- Matrices kunnen van elkaar worden afgetrokken

$$\begin{pmatrix} \textcolor{red}{9} & 3 & 5 \\ 4 & 7 & 7 \\ 9 & 6 & 6 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} \textcolor{red}{2} & 2 & 8 \\ 2 & 1 & 7 \\ 9 & 6 & 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \textcolor{red}{7} & 1 & -3 \\ 2 & 6 & 0 \\ 0 & 0 & 4 \end{pmatrix}$$

- Matrices kunnen met elkaar worden vermenigvuldigd, hier $3 \cdot 8 + 7 \cdot 3 + 1 \cdot 6 = 51$

$$\begin{pmatrix} \textcolor{red}{3} & \textcolor{green}{7} & \textcolor{blue}{1} \\ 8 & 4 & 9 \\ 9 & 6 & 8 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \textcolor{red}{8} & 1 & 2 \\ \textcolor{green}{3} & 4 & 2 \\ \textcolor{blue}{6} & 3 & 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \textcolor{orange}{51} & 34 & 24 \\ 130 & 51 & 60 \\ 138 & 57 & 62 \end{pmatrix}$$

Matrices, rekenregels

- Vermenigvuldigen van een $m \times n$ matrix met een $m \times p$ matrix levert een $m \times p$ matrix op.

$$CA = \begin{pmatrix} 2 & 4 \\ -1 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -2 & 1 & 0 \\ 5 & 3 & -7 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 16 & 14 & -28 \\ 17 & 8 & -21 \end{pmatrix}$$

- als hulpmiddel voor het berekenen van een matrixvermenigvuldiging kunnen we een **Falk schema** gebruiken:

		-2	1	0
		5	3	-7
2	4	16	14	-28
-1	3	17	8	-21

Matrices, opgaven

- Gegeven zijn de matrices

$$A = \begin{pmatrix} -2 & 1 & 0 \\ 5 & 3 & -7 \end{pmatrix}; \quad B = \begin{pmatrix} 3 & -4 \\ -1 & 3 \\ 2 & 5 \end{pmatrix}; \quad C = \begin{pmatrix} 2 & 4 \\ -1 & 3 \end{pmatrix}$$

bereken **a** AB **b** BA **c** AC **d** CA **e** BC **f** CB **g** $AB + C$ **h** $2A$

- Schrijf het volgende stelsel vergelijkingen als een matrixvermenigvuldiging:

$$\begin{cases} -x + 3y - 2z = -6 \\ 2x - 3y + 5z = 7 \\ -2x + y + 3z = 10 \end{cases}$$